

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕАГУВАННЯ НА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ

Ющик О. І.

ВСТУП

Домашнє насильство є однією з найбільш поширених форм порушення прав людини, що становить серйозну загрозу фізичному та психічному здоров'ю особи, її свободі, гідності та безпеці. Незважаючи на тривалий час існування цього явища, протягом багатьох років воно сприймалося переважно як приватна проблема сім'ї, що значною мірою ускладнювало своєчасне реагування держави на відповідні прояви насильницької поведінки. Водночас сучасні міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини виходять із необхідності визнання домашнього насильства суспільно небезпечним явищем, яке потребує комплексної протидії за допомогою як превентивних, так і правових механізмів.

Важливим етапом удосконалення національного законодавства стало прийняття Закону України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII, яким було внесено зміни до Кримінального кодексу України статтею 126-1. Одночасно законодавець запровадив новий для вітчизняного кримінального права інститут обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство. Такі законодавчі новели стали результатом імплементації міжнародних зобов'язань України та відобразили зміну підходів до кримінально-правового реагування на домашнє насильство.

Особливість сучасної моделі кримінально-правової протидії домашньому насильству полягає в поєднанні каральних і превентивних засобів впливу. З одного боку, кримінальна відповідальність за домашнє насильство покликана забезпечити належну правову оцінку суспільно небезпечної поведінки кривдника та реалізацію принципу невідворотності відповідальності. З іншого боку, обмежувальні заходи спрямовані на забезпечення безпеки постраждалої особи, запобігання повторним проявам насильства та корекцію поведінки правопорушника. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінального права, орієнтованим не лише на покарання винного, а й на ефективний захист потерпілих та попередження рецидиву насильницьких дій.

Разом із тим практика застосування положень ст. 126-1 та ст. 91-1 КК України свідчить про наявність низки дискусійних питань, пов'язаних із

визначенням ознак складу кримінального правопорушення, розмежуванням кримінально караного домашнього насильства та адміністративних правопорушень, встановленням змісту систематичності як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони, а також з'ясуванням правової природи та підстав застосування обмежувальних заходів. Наявність таких проблем зумовлює необхідність комплексного наукового дослідження кримінально-правових аспектів реагування на домашнє насильство.

1. Об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, пов'язаного домашнім насильством

До об'єктивних ознак кримінального правопорушення відносять дві взаємопов'язані ознаки – об'єкт кримінального правопорушення та об'єктивна сторона кримінального правопорушення. Домашнє насильство як вид кримінального правопорушення володіє своїми власними об'єктивними ознаками, що відрізняє його від інших суміжних кримінальних правопорушень.

Як вважають науковці, дослідження об'єкту посягання має важливе значення для кваліфікації кримінального правопорушення та з'ясування відповідної кримінальної відповідальності, покарання та застосування заходів кримінально-правового характеру. Об'єктом кримінального правопорушення виступають суспільні відносини, яким заподіюється суспільно небезпечна шкода. Як вважає відомий фахівець в галузі кримінального права П.П. Андрушко «найбільш обґрунтованою в концептуальному плані є аксіологічна теорія об'єкта кримінального правопорушення: об'єкт суспільно небезпечного діяння – це соціальні цінності (наприклад, права, свободи та інтереси потерпілого; соціальні зв'язки між членами суспільства з приводу реалізації ними належних їм прав, свобод та інтересів, у тому числі у формі правовідносин), які є об'єктом кримінально-правової охорони, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричинити шкоду».¹

Об'єктом кримінального правопорушення є певні блага, які є важливими для особи, у зв'язку із чим відбується вплив на найважливіша блага, такі як життя, здоров'я, честь, гідність, репутація, статева свобода та інші відносини, які підпадають під загрозу заподіяння шкоди. Як вважає Є.Л. Стрельцов «особу, від самого початку, потрібно сприймати як комплексний, системоутворювальний об'єкт кримінально-правової охорони. Комплексність об'єкта кримінально-правової охорони особи

¹ Андрушко П.П. Об'єкт кримінально-правової охорони, об'єкт злочину, об'єкт злочинного посягання та об'єкт злочинного впливу: основний зміст понять та їх співвідношення. *Адвокат*. 2011. №12. С. 3-10.

саме у такому визначенні (розумінні) підкреслюється двома основними характеристиками цієї «персони» у соціальному вимірі. Одна – визначає особу як найвищу соціальну цінність у державі та суспільстві; інша – підкреслює, що особа має (наділена державою) та/або «здобула» сама низку важливих соціальних благ, які сприяють (повинні сприяти) її самореалізації (в індивідуальному плані) та загальній реалізації (у суспільному житті). Саме така сукупність – найвища соціальна цінність, яка має низку важливих соціальних благ – дає змогу до певних змін у нашому розумінні особи, що, в свою чергу, дозволяє внести відповідні уточнення у правове визначення та закріплення цієї сукупності ознак та характеристик, в тому числі у кримінально-правовій матерії, в першу чергу, у визначення особи як об'єкта кримінально-правової охорони»².

Відповідно до кримінального законодавства родовим об'єктом виступають певні суспільні відносини, які мають однорідний характер. Зокрема, Розділ II Особливої частини КК України сконструйований за об'єктом посягання на життя та здоров'я особи, в якому і знаходиться кримінальне правопорушення «Домашнє насильство» (ст. 126-1 КК України). Відповідно посягання здійснюється на особу, завдаючи їй шкоди в фізичному, психологічному та економічному аспекті, що в свою чергу є шкодою її здоров'ю. Такий об'єкт посягання є відлунням захисту прав та свобод особи, що охороняється Конституцією України. Згідно з конституційними нормами «людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найбільшими соціальними цінностями в Україні».

Як зазначається «особу потрібно визнати комплексним об'єктом кримінально-правової охорони, що буде підкреслювати, вже у кримінально-правовому вимірі, структурну складність та скомбінованість особи як соціальної цінності та «володаря» сукупності соціальних благ, наявність яких має принципове значення у процесах соціального розвитку. Багаторівневість бачення особи саме у якості комплексного об'єкту кримінально-правової охорони підкреслюється низкою обставин. Це, наприклад, значна кількість благ, які самі по собі мають відповідні «композиції» та охороняються кримінальним правом, зокрема: фізичні (життя, здоров'я, тілесна недоторканність), психічні (психічна недоторканність, свобода волі), соціальні (честь, гідність, репутація), економічні (право власності та можливість здійснювати підприємницьку діяльність), політичні (свобода слова, участь у виборах) та ін. Так, певною мірою, це має своє закріплення у положеннях чинного

² Стрельцов Є.Л. Об'єкт кримінально-правової охорони: до питання щодо визначення нових категорій. *Право і суспільство*. №1. 2025. С. 478-485.

Кримінального кодексу, наприклад, у розділі II. «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи»»³.

Існують різні бачення, щодо розуміння та трактування родового об'єкту домашнього насильства. Якщо даний склад кримінального правопорушення розміщений у Розділі II Особливої частини, то логічно, що родовим об'єктом виступає життя та здоров'я особи. На рахунок цього, науковці Безносюк та В. М. Панькевич висловлюють думку, що «домашнє насильство варто розмістити в окремий розділ Особливої частини КК України, де родовим об'єктом будуть виступати сімейні відносини»⁴.

Але на сьогодні все ж таки основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення – домашнє насильство виступає здоров'я особи. Особа, яка зазнає домашнього насильства отримує вплив на її здоров'я, шляхом фізичного, психологічного та економічного насильства. Як зазначають, що вона є прямим об'єктом, на який здійснюється вплив, чим заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння такої шкоди. «Прямий об'єкт – це життя, здоров'я, гідність, свобода особи, її психоемоційний стан тощо. При вчиненні відповідної групи кримінальних правопорушень саме особа, у своєму «безпосередньому» розумінні, є так званою прямою метою кримінально протиправних посягань, і шкода їй завдається, кажучи образно, «відкрито» та «прямолінійно». Тут об'єкт кримінального правопорушення «збігається» із самим змістом особистої шкоди – вбивство, катування, домашнє насильство тощо»⁵.

Отже, якщо об'єктом домашнього насильства виступає здоров'я особи, яке було порушено внаслідок фізичного, психологічного або економічного утиску, то необхідно звернутись до міжнародних та національних нормативно-правових актів, які тлумачать вказане поняття. Визначення терміну «здоров'я» можемо знайти в Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я, де в преамбулі зазначено, що «здоров'я є станом повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних вад»⁶.

³ Стрельцов Є.Л. Об'єкт кримінально-правової охорони: до питання щодо визначення нових категорій. *Право і суспільство*. №1. 2025. С. 478–485.

⁴ Безносюк А. М., Панькевич В. М. Об'єкт як елемент складу кримінального правопорушення, що передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 3 (19). 4 (20). С. 87–91

⁵ Стрельцов Є.Л. Об'єкт кримінально-правової охорони: до питання щодо визначення нових категорій. *Право і суспільство*. №1. 2025. С. 478–485.

⁶ Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я від 27 липня 1946 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU46004>

Відповідно до статті 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» поняття здоров'я відображено в такому значенні «здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або порушень структур та функцій організму»⁷.

Отже, якщо проаналізувати міжнародні та національні документи, що визначають поняття «здоров'я», то необхідно підсумувати, що під цим терміном слід розуміти стан людини в якому від народження до смерті функціонує організм у сукупності не лише його існування в навколишньому середовищі без хвороба та вад, але й фізичне, психічне та соціальне благополуччя, яке впливає на тривалість життя, активність в суспільстві, здатність до праці, відпочинку, продовження та роду та безліч інших потреб особи.

Як визначає А.А. Вознюк «основним об'єктом домашнього насильства можуть бути право власності, воля, честь і гідність особи, сімейні та близькі відносини тощо. Водночас аналіз диспозиції статті, зокрема, передбачених у ній суспільно небезпечних діянь, свідчить про те, що основний безпосередній об'єкт цього злочину не обмежується лише здоров'ям особи»⁸.

Варто звернути увагу на дискусії, які ведуться серед науковців, щодо місця розташування складу кримінального правопорушення «Домашнє насильство». Як відомо цей склад кримінального правопорушення розміщений в II Розділі Особливої частини КК України під назвою «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я». Тому в ньому слід розміщувати склади кримінальних правопорушень, які об'єктом посягання мають життя і здоров'я. При вчиненні домашнього насильства в сфері економічного тиску безпосереднім об'єктом можуть виступати право власності, право особи на здобуття освіти, право на працевлаштування, відпочинок, зайняття підприємницькою діяльністю, воля, честь особи та інші права. Тому необхідно зазначити, що життя і здоров'я не є основними безпосередніми об'єктами при вчиненні домашнього насильства.

Як зазначає О.М. Гумін «економічне насильство в сім'ї – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я. економічне насильство пов'язане з

⁷ Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

⁸ Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство: актуальні питання теорії і практики. Форум права. 2019. №55 (2). С. 6-14.

порушенням прав та інтересів людини через незаконне позбавлення або обмеження його майнових прав. Більше того, віднесення економічного насильства до категорії кримінального обумовлене настанням певної шкоди, яка варіюється від економічного пригнічення до настання смерті»⁹.

Об'єкт кримінального правопорушення як елемент складу може містити додаткову ознаку – потерпілий від вчинення кримінального правопорушення. Оскільки домашнє насильство спрямоване саме проти фізичної особи, необхідно з'ясувати, хто може бути потерпілим від вчинення кримінального правопорушення.

Аналіз диспозиції статті 126-1 КК України вказує, що потерпілим може бути «подружжя чи колишнє подружжя або інша особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах». Оскільки кримінальне законодавство не дає визначення чи тлумачення осіб, які можуть бути потерпілими від домашнього насильства, то необхідно звернутись до інших галузей права.

Відповідно до ч.2 ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» особами «спільного проживання є: 1) подружжя; 2) колишнє подружжя; 3) наречені; 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя); 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; 6) особи, які мають спільну дитину (дітей); 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти); 8) дід (баба) та онук (онука); 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка); 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); 11) рідні брати і сестри; 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука); 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя»¹⁰.

Термін подружжя, який використовується в диспозиції статті 126-1 КК України вказується у сімейному законодавстві, зокрема в ч.1 ст. 21 СК України це «сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у

⁹ Гумін О.М. Кримінальна насильницька поведінка проти особи: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2009. С. 80.

¹⁰ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

органі державної реєстрації актів цивільного стану»¹¹. Крім подружжя потерпілими можуть бути особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. На сьогодні спільне проживання між особами не завжди завершується реєстрацією шлюбу, але кримінальне законодавство та судова практика визнає, що між такими особами виникають права та обов'язки, і можливе вчинення домашнього насильства. Прикладом є Вирок Коростишівського районного суду Житомирської області, в якому потерпілою особою була визнана співмешканка кривдника, який «вчинив відносно неї акти психологічного домашнього насильства, що призвели до психологічних страждань та погіршення якості життя потерпілої»¹².

Для характеристики об'єктивних ознак домашнього насильства не менш важливим є питання аналізу об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Оскільки для притягнення особи до кримінальної відповідальності та встановлення в її діянні складу кримінального правопорушення необхідно з'ясувати суспільну небезпечність діяння, що відповідає ознакам закріпленим в диспозиції статті. Об'єктивна сторона домашнього насильства характеризується вчиненням суспільно небезпечного діяння, як зовнішній прояв поведінки пов'язаної з насильством, яке заподіює шкоду життю та здоров'ю особи.

Поняття насильство в кримінальному законодавстві не зазначається, ми можемо його знайти в енциклопедіях, методичних посібниках. Наприклад, в енциклопедії «насильство – умисний фізичний чи психологічний вплив однієї особи на іншу, проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою. Такий вплив на особу здійснюється вчиненням певних умисних діянь. Особа, яка вчиняє насильницькі діяння, усвідомлює їх характер, передбачає наслідки цих діянь і бажає або свідомо допускає їх настання»¹³.

Поняття насильства було озвучено в доповіді Всесвітньої організації охорони здоров'я, де підкреслювалось, що «насильство – навмисне застосування фізичної сили або влади, здійснене або у вигляді загрози, направлене проти себе, проти іншої особи, групи осіб або спільноти, результатом якого є (або є висока вірогідність цього) тілесні

¹¹ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14?find>

¹² Вирок Коростишівського районного суду Житомирської області Справа №935/880/25 від 5 червня 2025 року. URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127935435>

¹³ Насильство // Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. Т. 4: Н П. 720 с. URL: <http://leksika.com.ua/13761106/legal/nasilstvo>

ушкодження, смерть, психологічна травма, відхилення в розвитку або різного роду збиток».¹⁴

Об'єктивну сторону ст. 126-1 КК України складають три альтернативні форми домашнього насильства: фізичне насильство, психологічне насильство, економічне насильство. Сексуальне насильство, яке є різновидом домашнього насильства виходить за межі вказаних форм, залежно від характеристики складу кримінального правопорушення та кваліфікації підпадає під ознаки статей 149, 152-156, 301, 302, 303 КК України.

Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» «фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру»¹⁵.

Серед науковців зустрічаємо різні погляди та позиції щодо розуміння фізичного насильства при домашньому насильстві. О.О. Книженко вважає, що «побої, мордування та легкі тілесні ушкодження становлять спосіб вчинення домашнього насильства, що повною мірою охоплюється фізичним насильством, про яке йдеться в ст. 126-1 КК. Про такий висновок, на думку науковця, свідчить системне тлумачення закону про кримінальну відповідальність, а саме статей 126-1 та 125, 126 КК. Так, ст.126-1 КК як ознаку об'єктивної сторони складу злочину передбачає фізичне насильство, яке виявляється не тільки у завданні фізичного болю, а й у розладах здоров'я та тілесних ушкодженнях (це прямо зазначено у самій нормі). Порівняння санкцій статей 125–126-1 КК засвідчує, що санкція ст.126-1 КК є більш суворою. Це дає змогу стверджувати, що до фізичного насильства належать і побої, мордування та легкі тілесні ушкодження. Не охоплюватиметься нею тільки діяння, передбачене у ч. 2 ст. 126 КК, оскільки санкція цієї норми є значно суворішою порівняно з домашнім насильством. У разі вчинення фізичного насильства, що виявляється у завданні тяжких тілесних ушкоджень, середньої тяжкості тілесних ушкоджень, вчинене потребує додаткової кваліфікації за сукупністю злочинів, оскільки за завдання такого фізичного насильства як одного зі способів вчинення домашнього

¹⁴ Всесвітній звіт про насильство та здоров'я, ВОЗ 2002, Женева, ст.5: <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf>

¹⁵ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

насильства законодавцем встановлено більш сувору відповідальність. Так, за сукупністю злочинів необхідно оцінювати домашнє насильство, що виявилось не тільки в заподіянні тяжкого тілесного ушкодження, а й катуванні, незаконному введенні в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, незаконному позбавленні волі або викраденні людини тощо»¹⁶

Для об'єктивної сторони домашнього насильства обов'язковою ознакою є систематичність насильницьких дій, що зазначено в диспозиції статті 126-1 КК України. Систематичність вчинених дій є важливим фактором розмежування кримінального правопорушення від адміністративного правопорушення передбачено ост. 173-2 КУпАП. «Систематичність означає повторюваність схожих або тотожних дій або бездіяльності, кожна з яких самостійно може створювати враження незначної, однак сукупно вони вкрай негативно мають вплив на потерпілу особу та інтенсивність такого впливу може залежати і від ступеня інвазивності кожного окремого діяння і від їхньої кількості».¹⁷

Словосполучення «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» описує діяння. Отже, «закінченим злочин вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, в результаті чого настав хоча б один із вказаних в законі наслідків. При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в терміновому заборонному приписі, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Звісно, для доказування факт документування має значення, але не більше, ніж інші передбачені законом докази – показання потерпілих, свідків, висновки експертиз тощо»¹⁸.

Досить часто фізичне насильство пов'язане із психологічним насильством. Прикладом є вирок суду м. Кривий Ріг, який встановив, що «08 січня 2026 року приблизно о 14:40 годині, О. продовжуючи свої умисні дії, спрямовані на вчинення домашнього насильства відносно своєї матері К., з якою перебуває у сімейних відносинах, перебуваючи за місцем свого мешкання, маючи прямий умисел, спрямований на вчинення домашнього насильства, почав ображати її словами

¹⁶ Книженко О. Домашнє насильство: проблеми кваліфікації. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2019. № 2. С. 45–52.

¹⁷ Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). К: Ваіте, 2019. С. 122-127.

¹⁸ Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). К: Ваіте, 2019. С. 72.

нецензурної лайки, погрожувати фізичною розправою, та нанесенні удару долонею в область обличчя, а також наніс удар в область тулубу, тим самим вчинив психологічний тиск та спричинив їй фізичний біль. Внаслідок таких дій з боку О. потерпіла К. зазнала психологічних та фізичних страждань. Таким чином, О. систематично у період часу з 21 лютого 2025 року по 08 січня 2026 року вчиняв відносно своєї матері К., з якою перебуває у сімейних відносинах, психологічне та фізичне домашнє насильство, що призвело до психологічних та фізичних страждань останньої, яке виразилося у погіршенні самопочуття, розладів здоров'я, емоційної невпевненості, проявів головних і серцевих болів, втраті повноцінного сну та відпочинку, відчутті хронічного страху за своє життя та погіршенні якості життя потерпілої»¹⁹.

Наступною формою домашнього насильства є психологічне насильство, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію це – «форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи»²⁰.

Першою формою психологічного насильства виступає образа. Поняття образи є «зневажливе висловлювання, поганий вчинок, який спрямований проти будь-кого і спричиняє душевний біль, відчуття досади, гіркоти, зумовлене в будь-кого чиймось зневажливим словом, негарною поведінкою, кримінальне правопорушення, яке принижує честь та гідність особи»²¹.

До психологічного насильства слід віднести таку форму як погроза. При вчиненні такого діяння якби посягання немає, але застосовуються залякування щодо вчинення майбутніх дій, що може викликати фізичний вплив як на особу та рідних, розголошення певної інформації, тобто це спосіб впливу на особу шляхом передавання інформації з обіцянкою в майбутньому заподіяти шкоду.

На думку О.О. Дудорова, М.І. Хавронюка «погрозу у ст. 126-1 КК України слід тлумачити широко. Це можуть бути: а) погроза заподіяння

¹⁹ Вирок суду м. Кривий Ріг Справа №212/2466/26 від 24 березня 2026 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135077295>

²⁰ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

²¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://1531.slovaronline.com/>

фізичного насильства; б) шантаж – погроза розголосити компрометуючі або інші відомості, які потерпіла особа бажає зберегти у таємниці (наприклад, повідомлення про засудження в минулому чи про наявність венеричного захворювання), або викрити у поведінці, яка компрометує особу, або заподіяти іншу шкоду (звільнити з роботи, розлучитися, позбавити засобів до існування, виселити з житла, відібрати дитину, знищити майно, заподіяти шкоду рідним чи близьким) тощо; в) залякування з метою створити вигідну для себе обстановку, поставити потерпілу особу в залежне становище (наприклад, доведення до потерпілої особи наміру продати її в рабство чи сутенерам для втягнення її в проституцію або піддати груповому зґвалтуванню). Контроль у репродуктивній сфері означає, як правило, заборону або примушування до вагітності»²².

Подібною формою психологічного насильства образи є діяння у формі приниження. При вчиненні діяння у формі приниження кривдник намагається поставити потерпілого у становище в якому людина відчуває себе приниженою, другої ролі, при цьому вона залежна від думки іншого та позбавляється власної індивідуальності, що посягає на її честь та гідність.

Переслідування як форма домашнього насильства відповідно до ст. 34 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011 передбачає «вчинення загрозливих дій, спрямованих на іншу особу, що змушує її боятися за власну безпеку»²³. У вказаній Конвенції п. 182 Пояснювальної доповіді акцентовано увагу, що «загрозлива поведінка може виявлятися в постійному стеженні за особою, одіозному (небажаному) спілкуванні з іншою особою чи в доведенні до відома цієї особи інформації, що за нею слідкують. Вказане передбачає фізичне стеження за особою, появу на місці праці, в освітніх чи спортивних закладах, а також слідкування за особою у віртуальному просторі (соціальних мережах, чатах тощо). Небажане спілкування передбачає прагнення до будь-якого активного спілкування з жертвою за

²² Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). К: Ваіте, 2019. С. 72.

²³ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

допомогою яких-небудь наявних засобів спілкування, зокрема й сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та засобів зв'язку»²⁴.

Прикладом психологічного насильства є вирок Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 12 березня 2026 відповідно до якого кривдник вчинив відносно своєї матері «насильство в сім'ї, а саме умисні дії психологічного характеру, які виразились у висловлюванні нецензурною лайкою, погрозами фізичною розправою, тобто протиправні дії які були психотравмувальними для потерпілої, завдали психологічних страждань у вигляді: пониженого настрою, пригніченості, вразливості, внутрішньої напруженості, тривожних очікувань, хвилювання за свою подальшу долю, фіксованості на сімейних емоційних-негативних хвилюваннях, обмеженості повноцінного відпочинку, почуття образи та приниженої гідності»²⁵.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» «економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру»²⁶.

Серед науковців також різні бачення та розуміння поняття економічного насильства, як кримінально-караного діяння. Деякі вважають «під економічним насильством – умисне незаконне позбавлення чи обмеження однією особою іншої особи майнових прав, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати економічну недостатність, порушення фізичного чи психічного здоров'я»²⁷. Також існує думка що, «економічне насильство здатне проявлятися в різних формах: позбавлення матеріальних ресурсів для належного фізичного та психологічного добробуту, повна звітність за витрачені гроші (аж до копійки), відбирання всіх зароблених грошей, заборона працювати члену сім'ї всупереч його бажанню і працездатності, примус члена сім'ї

²⁴ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

²⁵ Вирок Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області Справа від 12 березня 2026 року № 676/776/26 URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134794024>

²⁶ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

²⁷ Гумін О.М. Кримінально-насильницька поведінка проти особи: монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. С. 85.

виконувати тяжку, непосильну роботу, відмова члена сім'ї працювати й робити рівнозначний внесок у добробут родини тощо»²⁸.

Як вважають О.В. Степаненко та С.А. Хімченко «економічне насильство в ст. 126-1 КК України варто розглядати передусім як насильство з усіма характеристикам останнього, а вже потім як економічне правопорушення. Будучи одним із видів насильства, економічне насильство призводить як до фізичних, так і психологічних страждань особи, а саме тому за наявності інших обов'язкових ознак домашнього насильства таке діяння особи має бути кримінально караним»²⁹.

Отже, проведений аналіз об'єктивних ознак домашнього насильства вказує, що безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення виступає здоров'я потерпілого, яке охоплює фізичний, психічний і економічний стан. Водночас залежно від форми вчинення домашнього насильства додатковими об'єктами можуть бути право власності, свобода волевиявлення, честь, гідність, сімейні та близькі відносини, а також інші права й законні інтереси потерпілої особи. Особливою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, є потерпіла особа, якою може бути – подружжя, колишнє подружжя та інших осіб, які перебувають або перебували у сімейних чи близьких відносинах із кривдником.

Об'єктивна сторона домашнього насильства характеризується систематичним вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства, що спричиняє фізичні чи психологічні страждання, погіршення якості життя, розлади здоров'я або інші негативні наслідки для потерпілої особи. Саме ознака систематичності є основним критерієм відмежування кримінально караного домашнього насильства від адміністративних правопорушень у цій сфері.

2. Суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством

До суб'єктивних ознак кримінального правопорушення відносять ознаки суб'єкта та суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Суб'єктивна ознака кримінального правопорушення як внутрішня сторона характеризується такими ознаками як вина, що є обов'язковою

²⁸ Запобігання насильству в сім'ї : методичний посібник для працівників міліції / Т.О. Проценко та ін. ; МВС України, Держ. НДІ. Київ. 2011.С. 16.

²⁹ Степаненко О. В., Хімченко С. А. Економічне домашнє насильство: визначення та питання кваліфікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2020. № 45. С. 112-115.

та мотивом, метою та емоційним станом, що є додатковими ознаками. «У кримінально-правовій літературі інколи виділяють і четверту ознаку суб'єктивної сторони складу злочину – психоемоційний стан особи, і відносять його до факультативних ознак суб'єктивної сторони складу злочину. Таку позицію автори обґрунтовують тим, що будь-який злочин особа здійснює, знаходячись у певному емоційному стані, під впливом певних емоцій – страх покарання, співчуття до потерпілого, сильне душевне хвилювання тощо. Більшість цих емоцій перебувають за межами складу злочину, однак деяким з них закон, все ж таки, надає кримінально-правове значення»³⁰.

Має важливе значення з'ясування внутрішньої сторони вчиненого суспільно небезпечного діяння домашнього насильства, а саме встановлення вини особи, мотиву та мети вчиненого кримінального правопорушення.

Згідно з ч. 2 ст. 2 КК України до одного із найважливіших принципів кримінального права належить принцип презумпції невинуватості, який полягає у тому, що відповідальність за вчинене суспільно небезпечне діяння можлива лише за наявності вини. Відповідно до цього принципу «особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду»³¹.

Обов'язковою ознакою будь якого кримінального правопорушення є вина. Без винятку жодне кримінальне правопорушення, яке б кваліфікувалось за відповідною статтею Особливої частини КК України та інкримінувалось особі не можливе без вказівки на форму вини – умислу чи необережну. Відповідно до ст. 23 КК України «виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності». У випадку відсутності вини особи, беззаперечно, немає складу кримінального правопорушення, незалежно від того які могли настати суспільно небезпечні наслідки внаслідок вчиненої дії чи бездіяльності. В цьому випадку вчинене визнається випадком (казусом), що в свою чергу виключає кримінальну відповідальність особи.

Серед науковців панує думка, що вина та суб'єктивна сторона кримінального правопорушення є тотожними. Таке твердження має

³⁰ Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2018. Вип. 49(2). С. 130-136.

³¹ Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>

пояснення тим, що такі факультативні ознаки суб'єктивної сторони, як мотив, мета та емоційний стан теж є психічним ставленням особи до вчиненого суспільно небезпечного діяння, що в свою чергу є виною. Перш за все необхідно пам'ятати, що мотив, мета та емоційний стан особи можливий лише в умисних кримінальних правопорушеннях, а виключаються в необережних. На підставі цього вчені роблять висновок, що якщо суб'єктивною стороною складу кримінального правопорушення є вина, то ознаками вчиненого складу кримінального правопорушення обов'язково є умисел чи необережність, а додатково мотив, мета та емоційний стан.

Вважаємо, що ототожнення вини із суб'єктивною стороною складу кримінального правопорушення не може відбуватись ні на науковому, ні на практичному рівні. При кваліфікації діяння та призначенні покарання встановлюється вина особи у вчиненому суспільно небезпечному діянні, чим керувалася особи та встановлюються мотив та мета.

Як зазначає О. Ус «під час кваліфікації кримінального правопорушення за суб'єктивною стороною складу злочину необхідно встановити: 1) вину (її форму та вид), з якою вчинено злочин, що є обов'язковим для кваліфікації вчиненого, 2) мотив та мету вчинення злочину, які у кваліфікації злочину можуть мати значення: а) обов'язкових, б) кваліфікуючих або в) привілейованих ознак складу злочину, а можуть не впливати на кваліфікацію вчиненого, а враховуватися під час призначення покарання, як обставини, що його пом'якшують або обтяжують»³².

Дослідження суб'єктивної сторони домашнього насильства, перш за все вимагає детального аналізу вини особи при вчиненні цього суспільно небезпечного діяння. Звертаючись до диспозиції ст. 126-1 КК України бачимо пряме зазначення, що домашнє насильство це «умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства». Необхідно зазначити, що із аналізу диспозиції виходить, що вчинення домашнього насильства можливе як прямим умислом, так і непрямим умислом.

Як вірно проводить аналіз поведінки особи під час вчинення форм домашнього насильства та зазначає А.Я. Шугало, що «одним із проявів домашнього насильства є фізичне, для якого умисна форма вини є природньо зумовленою ознакою, адже, скажімо, необережне завдання ляпасів чи штовхання не слід визнавати насильницькими посяганнями. Також навряд чи можливо змоделювати ситуацію, коли приниження,

³² Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2018. Вип. 49(2). С. 130-136.

заякування, позбавлення їжі тощо здійснюється через кримінально-протиправну самовпевненість чи недбалість. Свідченням можливості вчинення домашнього насильства лише з умисною формою вини є наявність ознаки систематичності, яка засвідчує стійку суспільно небезпечну лінію поведінку особи. Отож, думка про умисну форму вини домашнього насильства очевидна з характеру суспільно небезпечної поведінки винного»³³.

На думку О. Степаненко та К. Агапової «суб'єктивна сторона кримінального правопорушення «домашнє насильство» характеризується прямим або непрямим умислом до діяння і до наслідків. Всі вчинені систематичні діяння повинні бути тотожними та об'єднані спільним умислом»³⁴.

До суб'єктивних ознак належать мотив та мета вчинення кримінального правопорушення. Оскільки вони є додатковими та факультативними ознаками, то їх обов'язковість є лише у випадку прямої вказівки на це в диспозиції Особливої частини Кримінального кодексу України. Наприклад, умисне вбивство в ч. 2 ст. 115 КК України містить вказівки на корисливий мотив, хуліганський мотив, мета вчинення вбивства приховати інше кримінальне правопорушення та інші. Як відомо та свідчить дослідження наукових праць, що мотив як ознака суб'єктивної сторони є внутрішнім прагненням особи до реалізації та досягненням власних потреб та потреб інших осіб, що «викликає в нього впевненість щодо вчинення суспільно небезпечного діяння та яким він керується під час вчинення посягання. Здебільшого мотив свідчить про антисоціальну спрямованість особи, наявність у неї відповідного стандарту злочинного результату та наміру його досягти»³⁵.

Якщо розглядати мотивацію вчинення домашнього насильства чи чим керується правопорушник, то певно в цьому випадку реалізація потреб відсутня. Можливо вчиняючи домашнє насильство особа отримує потреби задоволення від посягання на здоров'я особи спричиняючи фізичний біль, страждань від психологічного тиску, матеріальної обмеженості, безвихідного положення та залежності. Такими діями кривдник отримує задоволення, чим задовольняє потребу

³³ Шугало А.Я. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство в Україні. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Л., 2025. С. 126.

³⁴ Степаненко О., Агапова К. Кількісний критерій систематичності як ознака домашнього насильства. Підприємництво, господарство і право. 2020. №4. С. 136-139.

³⁵ Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2018. Вип. 49(2). С. 130-136.

контролю над потерпілим та завдання їй фізичного, психологічного тиску.

На відміну від мотиву вчинення кримінального правопорушення визначення мети, яке наводиться в кримінально-правовій доктрині є більш визначальним для кваліфікації діяння та впливу на призначення покарання. При вчиненні будь якого умисного кримінального правопорушення особа ставить собі за мету досягнення якогось результату. Деякі науковці визначають, що «мета кримінального правопорушення є уявленням про результат, якого бажає досягти особа, суспільно небезпечні наслідки кримінального правопорушення, усвідомлену винним шкоду; вона є відповіддю на питання, заради чого винна особа вчиняє посягання»³⁶

Щоправда, у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, мотив і мета не належать до числа обов'язкових ознак суб'єктивної сторони. Водночас окремі форми домашнього насильства, зокрема погроза як різновид психологічного насильства, нерідко характеризуються спрямованістю на залякування потерпілої особи. У зв'язку з цим постає питання щодо кримінально-правової оцінки випадків, коли особа застосовує насильницькі дії або погрози, керуючись суспільно корисною метою.

Для ілюстрації можна навести ситуацію, коли опікун, прагнучи припинити вживання дитиною наркотичних засобів, обмежує його свободу пересування та вдається до залякування. За певних обставин такі дії можуть розглядатися крізь призму обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, зокрема крайньої необхідності, якщо вони були об'єктивно спрямовані на відвернення безпосередньої небезпеки та відповідали вимогам співмірності заподіяної і відверненої шкоди.

Разом із тим сама по собі суспільно корисна мета не виключає кримінальної протиправності поведінки. Вирішальне значення має відповідність обраних засобів досягнення такої мети вимогам закону та принципу пропорційності. У випадках, коли застосовані способи впливу явно виходять за межі допустимого, особа підлягає кримінально-правовій оцінці на загальних підставах. Наприклад, прагнення зберегти сім'ю не може виправдовувати систематичне переслідування колишньої дружини, поєднане з погрозами заподіяння фізичної шкоди, оскільки такі дії становлять самостійне посягання на права, свободу та психічну недоторканність потерпілої особи. Таким чином, суспільно корисна мета

³⁶ Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. 5-те вид., переробл. і допов. / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Х.: Право, 2015. С. 329.

може враховуватися під час оцінки поведінки винного, однак не є безумовною підставою для виключення кримінальної відповідальності за домашнє насильство.

Суб'єктом кримінального правопорушення у відповідності до кримінального законодавства виступає фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці з якого настає кримінальна відповідальність. Суб'єкт домашнього насильства, крім загальних ознак містить спеціальні ознаки, які законодавчо визначені.

Відповідно до ч.2 ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» особами. Які можуть бути суб'єктом домашнього насильства у яких встановлено факт «спільного проживання, а це є: 1) подружжя; 2) колишнє подружжя; 3) наречені; 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя); 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; 6) особи, які мають спільну дитину (дітей); 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти); 8) дід (баба) та онук (онука); 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка); 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); 11) рідні брати і сестри; 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука); 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя»³⁷.

Крім того, необхідно звернути увагу, що «сім'єю вважаються особи, котрі спільно проживають, мають спільний побут, взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Близькими особами вважаються ті, що спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна

³⁷ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлював чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта»³⁸.

Отже, суб'єктивна сторона домашнього насильства характеризується виключно умисною формою вини. Це впливає як із законодавчого визначення домашнього насильства, так і зі змісту його окремих форм. Ознака систематичності свідчить про усвідомлений і цілеспрямований характер поведінки винного, що виключає можливість вчинення цього кримінального правопорушення з необережності. При цьому домашнє насильство може вчинятися як із прямим, так і з непрямым умислом. Вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони домашнього насильства, тоді як мотив і мета належать до факультативних ознак. Незважаючи на те, що вони не передбачені законодавцем як обов'язкові елементи складу кримінального правопорушення, їх встановлення має важливе значення для правильної оцінки поведінки винного, індивідуалізації кримінальної відповідальності та призначення справедливого покарання. Суб'єкт домашнього насильства є спеціальним. Поряд із загальними ознаками суб'єкта кримінального правопорушення він повинен перебувати з потерпілою особою у сімейних, родинних або прирівняних до них відносинах, визначених законодавством України. Саме наявність такого спеціального правового зв'язку між кривдником і потерпілим є обов'язковою умовою кваліфікації діяння за ст. 126-1 КК України.

Отже, суб'єктивні ознаки домашнього насильства відіграють важливу роль у встановленні змісту кримінально-протиправної поведінки, визначенні ступеня вини особи та забезпеченні правильної кримінально-правової кваліфікації цього суспільно небезпечного діяння. Їх комплексне дослідження сприяє більш ефективному застосуванню кримінального законодавства у сфері протидії домашньому насильству та захисту прав потерпілих осіб.

3. Обмежувальні заходи щодо осіб, які вчинили домашнє насильство: кримінально-правова природа та особливості застосування

Кримінальна відповідальність за домашнє насильство передбачена ст. 126-1 КК України, яка в санкції передбачає види та розміри покарання. Але поряд із призначенням покарання суд може застосувати обмежувальні заходи, які передбачені ст. 91-1 КК України. Такі заходи

³⁸ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

були внесені до Кримінального кодексу у зв'язку із реалізацією положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами³⁹

Основними цілями Конвенції: «а) захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства; б) сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок і заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, зокрема шляхом надання жінкам самостійності; с) розроблення всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства, надання їм допомоги; d) заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства; е) забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям і правоохоронним органам в ефективному співробітництві для застосування комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства»⁴⁰.

Отже згідно із кримінальним законодавством особа, яка вчинила кримінальне правопорушення пов'язане з домашнім насильством підлягає кримінальній відповідальності за ст. 126-1 КК України, водночас із призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням із підстав, передбачених Кримінальним кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати обмежувальні заходи, які передбачені у ст. 91–1 КК України. До особи, якій призначено покарання за вчинення домашнього насильства можуть бути застосовані один або декілька обмежувальних заходів, які суд вважає необхідним для досягнення виправлення кривдника.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (ст. 53) ставить за «умови, що зазначені обмежувальні заходи мають бути доступними для жертв усіх форм домашнього насильства, водночас повинні бути: а) доступними для невідкладного захисту та без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на жертву; б) виданими на певний період або до їх зміни чи зняття; в) у разі необхідності виданими на основі *ex parte*, що має негативну дію; г) доступними незалежно від іншого правового провадження або на

³⁹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU11251.html

⁴⁰ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU11251.html

додаток до нього; д) дозволеними бути представленими в подальшому правовому провадженні»⁴¹.

Досліджуючи застосування обмежувальних заходів в зарубіжних кримінальних законодавствах, то практика показує що такі заходи вже давно застосовуються та мають практику. Як зазначає А.М. Ященко, «обмежувальні заходи кримінально-правового характеру сьогодні закріплені у кримінальному законодавстві більшості європейських країн. Зокрема, їх регламентовано у кримінальному законодавстві Королівства Іспанії, Французької Республіки, Республіки Польща та багатьох інших країн»⁴².

В ст. 91–1 КК України передбачено такі види «обмежувальних заходів, як:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною в разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або в її присутності;

3) заборона наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження програми для кривдників або пробачійної програми»⁴³.

Обмежувальні заходи застосовуються з метою попередження вчинення нових правопорушень, а також убезпечити потерпілу особу від кривдника. Тому суд зобов'язаний застосовуючи обмежувальні заходи врахувати думку потерпілої особи, що видів та способів застосування. Відповідно до ст. 52 Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» «заходи застосовуються, як визначено, в «інтересах потерпілого», «у ситуаціях безпосередньої небезпеки», то суд не може застосовувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, обмежувальні

⁴¹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид. Київ : ВД «Дакор», 2018. С. 423.

⁴² Ященко А.М. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України й окремих європейських країн. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2018. № 2 (19). С. 35–45.

⁴³ Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>

заходи, проігнорувавши позицію потерпілого і не пояснивши у вирокі чи ухвалі, чому саме він не застосував жодного із зазначених заходів»⁴⁴.

Відповідно до п.1. ч.1 ст. 91-1 КК України до особи, яка вчинила домашнє насильство може бути застосовано заборону перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства. У п. 264 Пояснювальної доповіді до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами зазначено, що «в ситуаціях безпосередньої небезпеки найефективніший спосіб гарантувати безпеку жертві домашнього насильства – забезпечення фізичної дистанції між жертвою та її кривдником. У разі застосування такого заходу особа-кривдник зобов'язана виїхати зі спільного місця проживання на певний період, водночас залишити жертву в місці спільного проживання»⁴⁵.

На думку Д.Є. Крикливця «обмежувальні заходи можуть застосовуватись на строк від одного до трьох місяців і, за потреби, можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше ніж на дванадцять місяців. Ураховуючи тривалі строки застосування обмежувальних заходів, обґрунтовано постає питання про місце проживання особи, до якої застосовано заборону перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства, протягом періоду застосування заборони. Законодавство не дає відповіді на це запитання, водночас покладення на особу такої заборони навіть на найкоротший місячний строк вносить докорінні зміни в уклад її життя, бо така особа, маючи у власності житло, фактично опиняється на вулиці»⁴⁶.

Відповідно до п. 2 ч.1 ст. 91-1 КК України обмежувальним заходом є обмеження спілкування з дитиною в разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або в її присутності. Метою застосування такого обмежувального заходу є убезпечення дитини від психологічного тиску з боку кривдника. При застосуванні такого заходу суд може повністю заборонити спілкуватись з дитиною або встановити час спілкування, територію на якій вони зустрічаються, в присутності інших осіб тощо.

⁴⁴Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

⁴⁵ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

⁴⁶ Крикливець Д.Є. Обмежувальні заходи за Кримінальним кодексом України. Порівняльно-аналітичне право. 2018. С. 298-301.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 18 травня 2018 р. № 1/11–5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству», «за неможливості проживання дитини зі своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку зі вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі служби у справах дітей влаштовують дитину в центр соціально-психологічної реабілітації дітей, притулок для дітей, інші установи для дітей, у яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб»⁴⁷.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 91–1 КК України, «забороняється наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин»⁴⁸. Досліджуваний обмежувальний захід має на меті заборонити кривднику перебувати в місці проживання потерпілої особи, на що суд у вирокі повинен вказати які саме місця неможливі у спільному проживанні та дистанцію. Як зазначає І.В. Жук «це має бути дистанція, яка не дозволяє ані доторкнутися до потерпілого, ані докинути до нього будь-який предмет, ані докричатися до нього (очевидно, не менше ніж 100–200 м)»⁴⁹.

Відповідно до п.4 ч.1 ст. 91-1 КК України є захід, а саме «обмеження особи, яка вчинила домашнє насильство, щодо листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб»⁵⁰. «Поняттям «листування» охоплюється кореспонденція, яка передається поштовим зв'язком (листи, телеграми, бандеролі, інші письмові відправлення тощо) або електронною поштою, тобто через комп'ютер. Під телефонними розмовами слід розуміти розмови між особами, які відбуваються за допомогою будь-якого телефонного зв'язку, що здійснюється через провідні чи електромагнітні системи, мережу Інтернет тощо. До інших контактів через засоби зв'язку чи електронні комунікації можна віднести телеграфну кореспонденцію,

⁴⁷ Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству Лист №1/11-5480 від 18 травня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>

⁴⁸ Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>

⁴⁹ Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2019. Вип. 55. Т.2. С. 83-85.

⁵⁰ Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>

повідомлення, зроблені телефаксом, за допомогою пейджингового зв'язку, інших телекомунікацій і електронних інформаційних систем»⁵¹.

П'ятий обмежувальний захід, який передбачений в кримінальному законодавстві це направлення для проходження програми для кривдників або пробачійної програми. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» «програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків і спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування в нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їхніх наслідків, зокрема щодо виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі й обов'язки жінок і чоловіків»⁵².

Пробачійна програма має на меті змінити поведінку та психіку кривдника шляхом переосмислення відносин близьких осіб, які проживають разом або мають родинні стосунки. «Кривдник направляється судом на проходження відповідної програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року. Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. За неявки кривдника для проходження програми для кривдників або ухилення від проходження програми без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання цих програм, надають протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття відповідних заходів»⁵³.

У разі застосування пробачійної програми особа, яка вчинила домашнє насильство, направляється для проходження програми, передбаченої в п. 4 ч. 2 ст. 76 КК України. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про пробачію», «пробачійна програма – програма, що призначається за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів,

⁵¹ Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2019. Вип. 55. Т.2. С. 83-85.

⁵² Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁵³ Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2019. Вип. 55. Т.2. С. 83-85.

формування соціально сприятливих змін особистості, які можна об'єктивно перевірити»⁵⁴.

Обмежувальні заходи, які застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство відрізняються від покарання, заходів кримінально-правового характеру, тому мають свою правову природу. Вітчизняні науковці на підставі аналізу ознак обмежувальних заходів визначають правову природу. «Це: 1) захід державного примусу, оскільки застосовується від імені держави судом; 2) мають додатковий характер, відносяться до категорії інших заходів кримінально-правового характеру, оскільки застосовуються поряд із покаранням (окрім покарань, пов'язаних з позбавленням волі); 3) обмежувальні заходи передбачені ст. 91-1 КК України та є інститутом Загальної частини Кримінального кодексу України; 4) їх застосування є правом, а не обов'язком суду, в інтересах потерпілої особи у випадку безпосередньої небезпеки з боку кривдника. У цьому випадку суд повинен врахувати думку потерпілої особи та застосувати вказані заходи або навести причини з яких не вважає за необхідне застосування обмежувальних заходів; 5) застосовуються до особи, яка є особливим суб'єктом кримінальної відповідальності (оскільки її ознаки не впливають на кваліфікацію та враховуються при призначенні покарання, звільнені від кримінальної відповідальності або від покарання), яка під час вчинення злочину, пов'язаного з домашнім насильством, досягла 18-ти років; 6) вказані заходи мають строковий характер та застосовуються від 1-го до 3-х місяців та за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше 12 місяців (ч. 3 ст. 91-1 КК України); 7) оскільки обмежувальні заходи позбавлені кари, їх застосування не тягне за собою судимість»⁵⁵.

Внесення змін до кримінального законодавства щодо запровадження обмежувальних заходів стосовно осіб, які вчинили домашнє насильство, стало важливим кроком у посиленні захисту прав та законних інтересів постраждалих осіб. Такі заходи покликані забезпечити належний рівень безпеки потерпілих від фізичного, психологічного чи економічного насильства, а також мінімізувати ризики повторного вчинення протиправних дій. Водночас обмежувальні заходи, передбачені ст. 91¹ КК України, мають не лише захисну, а й превентивно-корекційну спрямованість. Їх застосування покликане вплинути на поведінку

⁵⁴ Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. Дата оновлення: 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>

⁵⁵ Павлова Т. О. Правова природа обмежувальних заходів за чинним кримінальним кодексом України. *Правова держава*, (34), 89–94. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.34.169542>

кривдника, сприяти усвідомленню ним протиправності власних дій, зміні ставлення до потерпілої особи та запобіганню вчиненню нових проявів насильства. Разом із тим практика застосування зазначених заходів виявляє низку проблемних аспектів, пов'язаних із їх тлумаченням, підставами призначення та механізмом реалізації. У зв'язку з цим актуальним залишається подальше наукове осмислення правової природи обмежувальних заходів, а також вироблення єдиних підходів до їх застосування у правозастосовній діяльності.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи проведений аналіз об'єктивних ознак домашнього насильства вказує, що безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення виступає здоров'я потерпілого, яке охоплює фізичний, психічний і економічний стан. Водночас залежно від форми вчинення домашнього насильства додатковими об'єктами можуть бути право власності, свобода волевиявлення, честь, гідність, сімейні та близькі відносини, а також інші права й законні інтереси потерпілої особи. Особливою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, є потерпіла особа, якою може бути -подружжя, колишнє подружжя та інших осіб, які перебувають або перебували у сімейних чи близьких відносинах із кривдником.

Об'єктивна сторона домашнього насильства характеризується систематичним вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства, що спричиняє фізичні чи психологічні страждання, погіршення якості життя, розлади здоров'я або інші негативні наслідки для потерпілої особи. Саме ознака систематичності є основним критерієм відмежування кримінально караного домашнього насильства від адміністративних правопорушень у цій сфері.

Суб'єктивна сторона домашнього насильства характеризується виключно умисною формою вини. Це впливає як із законодавчого визначення домашнього насильства, так і зі змісту його окремих форм. Ознака систематичності свідчить про усвідомлений і цілеспрямований характер поведінки винного, що виключає можливість вчинення цього кримінального правопорушення з необережності. При цьому домашнє насильство може вчинятися як із прямим, так і з непрямым умислом. Вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони домашнього насильства, тоді як мотив і мета належать до факультативних ознак. Незважаючи на те, що вони не передбачені законодавцем як обов'язкові елементи складу кримінального правопорушення, їх встановлення має важливе значення для правильної оцінки поведінки винного, індивідуалізації кримінальної відповідальності та призначення справедливого покарання. Суб'єкт домашнього насильства є

спеціальним. Поряд із загальними ознаками суб'єкта кримінального правопорушення він повинен перебувати з потерпілою особою у сімейних, родинних або прирівняних до них відносинах, визначених законодавством України. Саме наявність такого спеціального правового зв'язку між кривдником і потерпілим є обов'язковою умовою кваліфікації діяння за ст. 126-1 КК України.

Суб'єктивні ознаки домашнього насильства відіграють важливу роль у встановленні змісту кримінально-протиправної поведінки, визначенні ступеня вини особи та забезпеченні правильної кримінально-правової кваліфікації цього суспільно небезпечного діяння. Їх комплексне дослідження сприяє більш ефективному застосуванню кримінального законодавства у сфері протидії домашньому насильству та захисту прав потерпілих осіб.

Внесення змін до кримінального законодавства щодо запровадження обмежувальних заходів стосовно осіб, які вчинили домашнє насильство, стало важливим кроком у посиленні захисту прав та законних інтересів постраждалих осіб. Такі заходи покликані забезпечити належний рівень безпеки потерпілих від фізичного, психологічного чи економічного насильства, а також мінімізувати ризики повторного вчинення протиправних дій. Водночас обмежувальні заходи, передбачені ст. 91¹ КК України, мають не лише захисну, а й превентивно-корекційну спрямованість. Їх застосування покликане вплинути на поведінку кривдника, сприяти усвідомленню ним протиправності власних дій, зміні ставлення до потерпілої особи та запобіганню вчиненню нових проявів насильства. Разом із тим практика застосування зазначених заходів виявляє низку проблемних аспектів, пов'язаних із їх тлумаченням, підставами призначення та механізмом реалізації. У зв'язку з цим актуальним залишається подальше наукове осмислення правової природи обмежувальних заходів, а також вироблення єдиних підходів до їх застосування у правозастосовній діяльності.

АНОТАЦІЯ

У розділі проведено аналіз кримінально-правових засобів реагування на домашнє насильство в Україні. Розглянуто об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Зосереджено увагу на визначенні об'єкта домашнього насильства та місця складу кримінального правопорушення у відповідному розділі особливої частини КК України. Детально проаналізовано потерпілу особу від домашнього насильства, наведено судову практику щодо врегулювання цього питання.

Встановлено, що об'єктивна сторона домашнього насильства характеризується систематичним вчиненням фізичного, психологічного

або економічного насильства, що спричиняє фізичні чи психологічні страждання, погіршення якості життя, розлади здоров'я або інші негативні наслідки для потерпілої особи. Саме ознака систематичності є основним критерієм відмежування кримінально караного домашнього насильства від адміністративних правопорушень у цій сфері.

Детально розглянуто суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення. Доведено, що суб'єктивна сторона домашнього насильства характеризується виключно умисною формою вини. Це впливає як із законодавчого визначення домашнього насильства, так і зі змісту його окремих форм. Ознака систематичності свідчить про усвідомлений і цілеспрямований характер поведінки винного, що виключає можливість вчинення цього кримінального правопорушення з необережності. При цьому домашнє насильство може вчинятися як із прямим, так і з непрямим умислом. Вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони домашнього насильства, тоді як мотив і мета належать до факультативних ознак. Незважаючи на те, що вони не передбачені законодавцем як обов'язкові елементи складу кримінального правопорушення, їх встановлення має важливе значення для правильної оцінки поведінки винного, індивідуалізації кримінальної відповідальності та призначення справедливого покарання. Суб'єкт домашнього насильства є спеціальним. Поряд із загальними ознаками суб'єкта кримінального правопорушення він повинен перебувати з потерпілою особою у сімейних, родинних або прирівняних до них відносинах, визначених законодавством України. Саме наявність такого спеціального правового зв'язку між кривдником і потерпілим є обов'язковою умовою кваліфікації діяння за ст. 126-1 КК України.

Окрему увагу приділено обмежувальним заходам щодо осіб, які вчинили домашнє насильство. Проаналізовано їх правову природу, мету, підстави та особливості застосування відповідно до положень ст. 91¹ КК України. Висвітлено проблеми судової практики, пов'язані з призначенням і реалізацією обмежувальних заходів, а також окреслено напрями вдосконалення кримінально-правового регулювання у цій сфері.

Обґрунтовано, що ефективна протидія домашньому насильству потребує комплексного використання як заходів кримінальної відповідальності, так і спеціальних кримінально-правових засобів, спрямованих на захист потерпілих осіб, корекцію поведінки кривдників та запобігання повторним проявам насильства.

Ключові слова: домашнє насильство, кримінальна відповідальність, склад кримінального правопорушення, систематичність, обмежувальні

заходи, кривдник, потерпіла особа, кримінально-правове реагування, запобігання насильству, судова практика.

Література

1. Андрушко П.П. Об'єкт кримінально-правової охорони, об'єкт злочину, об'єкт злочинного посягання та об'єкт злочинного впливу: основний зміст понять та їх співвідношення. *Адвокат*. 2011. №12. С. 3-10.
2. Безносьок А. М., Панькевич В. М. Об'єкт як елемент складу кримінального правопорушення, що передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 3 (19)_4 (20). С. 87–91
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://1531.slovaronline.com/>
4. Вирок Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області Справа від 12 березня 2026 року № 676/776/26 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134794024>
5. Вирок Коростишівського районного суду Житомирської області Справа №935/880/25 від 5 червня 2025 року. URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127935435>
6. Вирок суду м. Кривий Ріг Справа №212/2466/26 від 24 березня 2026 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135077295>
7. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство: актуальні питання теорії і практики. *Форум права*. 2019. №55 (2). С. 6-14.
8. Всесвітній звіт про насильство та здоров'я, ВОЗ 2002, Женева, ст. 5: <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf>
9. Гумін О.М. Кримінально-насильницька поведінка проти особи: монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 360 с.
10. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). К: Ваіте, 2019. 288 с.
11. Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2019. Вип. 55. Т.2. С. 83-85.
12. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
13. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

14. Запобігання насильству в сім'ї : методичний посібник для працівників міліції / Т.О. Проценко та ін. ; МВС України, Держ. НДІ. Київ : Тютюкін, 2011.С. 16. 91 с

15. Книженко О. Домашнє насильство: проблеми кваліфікації. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2019. № 2. С. 45–52.

16. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

17. Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я від 27 липня 1946 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU46004>

18. Крикливець Д.Є. Обмежувальні заходи за Кримінальним кодексом України. Порівняльно-аналітичне право. 2018. С. 298-301.

19. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. 5-те вид., переробл. і допов. / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Х.: Право, 2015. 680 с.

20. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>

21. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству Лист №1/11-5480 від 18 травня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>

22. Насильство // Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. Т. 4: Н П. 720 с. URL:<http://leksika.com.ua/13761106/legal/nasilstvo>

23. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

24. Павлова Т. О. Правова природа обмежувальних заходів за чинним кримінальним кодексом України. *Правова держава*, (34), 89–94. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.34.169542>

25. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. Дата оновлення: 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>

26. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14?find>

27. Степаненко О. В., Хімченко С. А. Економічне домашнє насильство: визначення та питання кваліфікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2020. № 45. С. 112-115.

28. Степаненко О., Агапова К. Кількісний критерій систематичності як ознака домашнього насильства. Підприємництво, господарство і право. 2020. №4. С. 136-139.
29. Стрельцов Є.Л. Об'єкт кримінально-правової охорони: до питання щодо визначення нових категорій. *Право і суспільство*. №1. 2025. С. 478-485.
30. України). К: Ваїте, 2019. С. 72. 288 с.
31. Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 49(2). С. 130-136.
32. Шугало А.Я. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство в Україні. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Л., 2025. С. 126.
33. Яценко А.М. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України й окремих європейських країн. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2018. № 2 (19). С. 35–45.

Information about the author:

Yushchyk Olena Ivanivna,

Associate Professor at the Department of Criminal Law, Faculty of Law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
2, Kotsiubynskoho St., Chernivtsi, 58012, Ukraine